

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพและปัญหา การสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาฯ ได้นำเสนอหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดในประเด็นต่อไปนี้

1. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรภาษาไทย
3. หลักการสอนกลุ่มวิชาภาษาไทย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ โครงการของรัฐบาลไทยที่จะเพิ่มโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับแก่เยาวชน โดยให้ผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสเรียนสูงขึ้น เร่งขยายและกระจายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาให้ครอบคลุมทั้งเยาวชนทั่วไป เยาวชนที่ด้อยโอกาส และเยาวชนพิการ ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนและฝึกวิชาอาชีพตามความสนใจ เป็นการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งในเขตเมืองและชนบท รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนให้ใกล้เคียงกัน และให้ชุมชน เอกชน มูลนิธิ หน่วยงาน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เยาวชนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีโอกาสได้รับการศึกษาในขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นกว่าเดิมจาก 6 เป็น 9 ปี โดยเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 และให้คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ใช้วิธีกระจายอัตรากำลังครูที่มีอยู่ให้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2540 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีโรงเรียนในสังกัด 924 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 128,648 คน ครู 7,989 คน โรงเรียนในโครงการฯรวม ทุกอำเภอ กิ่งอำเภอ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 200 โรงเรียน

แนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในหลักการนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ เพิ่มอีก 3 ปี ตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2533 เพื่อมีมติในเรื่องต่อไปนี้

1. ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับต่ออีก 3 ปี โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นไป ทั้งนี้ โดยมีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

2. ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินงานโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาโดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปีโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานฯ ดังกล่าว สามารถใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สั่งการเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ดำเนินการจัดเตรียมโรงเรียนเข้าโครงการนำร่องฯ พร้อมทั้งได้กำหนดแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการนำร่องฯ ดังนี้

1. เปิดทำการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. เปิดทำการสอนจังหวัดละอย่างน้อย 1 โรงเรียน อย่างมากไม่เกิน 3 โรงเรียน ละ 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 30-40 คน จัดแบบสหศึกษาและจัดทำการสอน ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมที่จะทำการสอนการเรียนวิชาอาชีพและให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นกรณีพิเศษ สำหรับ ความพร้อมด้านอื่นๆ นั้น ได้แก่ โรงเรียนที่มีอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์และบุคลากร ผู้บริหาร โรงเรียนมีความกระตือรือร้นเสียสละที่จะปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นสนใจและสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าเรียน ด้วยความสมัครใจ ทั้งยินดีสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

4. นำโรงเรียนที่พิจารณาคัดเลือกแล้วตามข้อ 3. เข้าร่วมปรึกษาหารือและขอความเห็น จากคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อการประสานงาน

5. แจ้งผลการคัดเลือกให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทราบ ภายใน วันที่ 28 พฤษภาคม 2533

6. ให้ผู้บริหารโรงเรียนตามข้อ 5 พร้อมครูที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการสอน 2 คน ไปร่วมประชุม ณ หอประชุมคุรุสภา ในวันที่ 28-30 พฤษภาคม 2533

7. ให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการเตรียมงานและหารือ ประสานงานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้โรงเรียนในโครงการนำร่องฯ เปิดทำการสอนได้ในวันที่ 1 มิถุนายน 2533

และมติคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ลงมติว่า

1. เห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ) ดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษา (โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) ส่วนภูมิภาค ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึงได้โดยมีเงื่อนไข
 - 1.1 ให้เปิดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้วและมีห้องเรียนเพียงพอโดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนชั้นใหม่ และไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา เรืองกรมสามัญศึกษาตั้งอยู่แล้วในท้องที่นั้น
 - 1.2 ให้จัดการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนที่มีบุคลากรผู้สอนเพียงพอ
 - 1.3 ให้เปิดการเรียนการสอนได้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่ตั้งงบประมาณอุดหนุนนักเรียนเป็นรายหัว ให้ครอบคลุมค่าเล่าเรียนที่ไม่เก็บรวมค่าแบบเรียนที่มอบให้นักเรียน ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา
2. สำหรับงบประมาณดำเนินการตามข้อ 1. ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับสำนักงานงบประมาณรับไปพิจารณาในรายละเอียดร่วมกัน
3. ให้กระทรวงศึกษาธิการ
 - 3.1 รับข้อสังเกต ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวนโยบายรับดำเนินการ
 - 3.2 เน้นการดำเนินงานในพื้นที่ชนบทยากจนและพื้นที่ที่มีประชากรประกอบอาชีพหญิงบริการพิเศษเป็นจำนวนมากเป็นอันดับแรก
 - 3.3 การดำเนินการ ให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาท ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการต้องควบคุมมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้งบประมาณมาใช้ในพื้นที่ชนบทยากจนได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ด้านการศึกษา ดังนี้

" เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึง โดยเร็วอย่างมีคุณภาพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการจัดการศึกษาให้แก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ "

ในการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2533-2539) ที่สนองนโยบายของรัฐบาล โดยวางเป้าหมายเร่งรัดให้เด็กจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ปี 2535 ให้ได้ร้อยละ 65 ปี 2536 ให้ได้ร้อยละ 79 ปี 2537 ให้ได้ร้อยละ 90 ปี 2538 ให้ได้ร้อยละ 95 และปีสุดท้ายของแผนระยะที่ 7 ปี พ.ศ. 2539 ให้ได้ร้อยละ 98 สำหรับแผนระยะที่ 8 ปี 2540-2544 ให้ได้ร้อยละ 100

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ด้านการศึกษา

1. กำหนดแผนการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2. จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนการปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การศึกษาเป็นสื่อเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าการวิจัยในศิลปวิทยาการ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้ เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา 173 ของรัฐธรรมนูญ

3. สนับสนุนให้เอกชน องค์กรวิชาชีพและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพ และการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการจัดดูแลสวัสดิการของเด็กนักเรียน ในด้านการรักษาพยาบาล อาหารเสริม นม และอาหารกลางวัน

4. ให้ความรู้แก่พ่อแม่และครอบครัว ในการวางรากฐานเบื้องต้นของชีวิตและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถม ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน

5. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นบทบาทของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุน และจะนำระบบคุ้มครองการศึกษามาใช้ เพื่ออุดหนุนการศึกษาเอกชน

6. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณธรรม และมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และระบบการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย ให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ

7. เร่งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่อง เพื่อให้ครูได้ทำงานอย่างมีเกียรติ โดยปฏิรูปกระบวนการผลิตครู และการพัฒนาครู เน้นการผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลน ตลอดจน การสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการยกย่องให้รางวัลครูที่ดีและ เก่งมีความก้าวหน้าในอาชีพโดยส่งเสริม สวัสดิการของครู

8. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการอย่างมีอิสระ ด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการ โดยอาจดำเนินการเฉพาะส่วนงานที่มีความพร้อมก่อนก็ได้

9. กระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ให้มีความเชื่อมโยงกัน คือระบบวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเน้นการผลิตบุคลากรโดยใช้เวลาน้อยหรือการตอบสนอง ความต้องการของชุมชนและกำลังคนระดับกลางเป็นหลัก ระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการผลิตบัณฑิต ในระดับปริญญาตรี และการบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นหลัก และระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้น การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาและการวิจัยขั้นสูงเป็นหลัก

10. กระจายโอกาสทางด้านอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค โดยการนำระบบเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้

สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้

1. ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนให้ถึง 12 ปี
2. ปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการศึกษาของ โรงเรียนให้ใกล้เคียงกัน
3. ส่งเสริมให้ชุมชน เอกชน มูลนิธิ และหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในโรงเรียน

และมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา มีโอกาสได้รับการพัฒนาทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับ ประถมศึกษา
2. เพื่อให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน ได้รับการศึกษา จนจบหลักสูตรและมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยมีคุณลักษณะที่ต้องการเน้น ดังนี้
 - 2.1 มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ใฝ่รู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้มีทักษะพื้นฐานอาชีพ สามารถ ประกอบสัมมาชีพได้ตามควรแก่สภาพ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 2.2 มีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างเหมาะสม
 - 2.3 มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์และสุขภาพจิตดี มีทักษะชีวิตที่ดี รู้จักป้องกันตนเองให้ปราศจากโรคภัยและสิ่งเสพติด
 - 2.4 เห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อให้หน่วยงานทุกระดับ สามารถบริหารงานได้คล่องตัว มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 81-83) กล่าวว่า หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดประสงค์ดังนี้

1. ให้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาไทย ในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารของประชาชาติ เป็นปัจจัยทำนุบำรุงความสามัคคีของประชาชาติ

2. ให้เข้าใจว่าการใช้ภาษาไทยดี เป็นการช่วยให้เกิดความร่วมมือของคนในชาติ นำมาซึ่งความสมัครสมานกัน และทำให้สามารถประกอบกิจการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้โดยรู้ที่ เหมาะที่ควร ตามวัยและศักยภาพของนักเรียน เพื่อประโยชน์ทั้ง ในการศึกษาวิชาต่างๆในการดำเนินชีวิต
4. ให้มีความรู้ ใคร่รู้ ใคร่เรียน พอใจจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านและฟัง
5. ให้สามารถคิดค้นปัญหา ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ฟัง ได้อ่าน โดยใช้วิจารณญาณ คือ พยายามขบปัญหาเหล่านั้น เมื่อเกิดปัญหา มีความคิดแจ่มแจ้งขึ้นเป็นลำดับ และนำผลจากการคิดค้นที่ถูกต้อง ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
6. ให้สามารถพิจารณาหนังสือ งานเขียน งานประพันธ์ ที่ได้อ่านแลเห็นทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง
7. ให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี และเห็นความสำคัญของงานประพันธ์กับการใช้ภาษา โดยมีรสนิยมว่าเป็นสิ่งสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรายละเอียด โครงสร้าง ของหลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งเป็นวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี ประกอบคำอธิบายรายวิชาดังต่อไปนี้

โครงสร้างวิชาบังคับประกอบด้วย วิชาบังคับแกนและวิชาเลือกเสรี
 วิชาบังคับแกนกำหนดให้เรียน 4 คาบต่อสัปดาห์ในแต่ละภาคเรียน คิดเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ท 101 ภาษาไทยและ ท 102 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ท 203 ภาษาไทย และ ท 204 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ท 305 ภาษาไทยและ ท 306 ภาษาไทย
 วิชาเลือกเสรีกำหนดให้เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ในแต่ละภาคเรียน คิดเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้
 ประกอบด้วย ท 011 เสริมทักษะภาษา ท 021 การอ่านและพิจารณาหนังสือ ท 022 การอ่านงานประพันธ์เฉพาะเรื่อง ท 031 นิทานพื้นบ้าน ท 041 ภาษาไทยเพื่อกิจธุระ ท 042 การพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ ท 051 หลักภาษาเพื่อการสื่อสาร

รายวิชา ท 011 และ ท 021 ควรเลือกเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา ท 022 ท 031 ท 041 ท 042 และ ท 051 ควรเลือกเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยกเว้นในกรณีที่ผู้เรียนมีความสามารถพิเศษจะเลือกเรียนรายวิชาดังกล่าวในชั้นใดนอกจากที่กล่าวแล้วก็ได้

องค์ประกอบที่สำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพการเรียนการสอนก็คือ ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้นักเรียนมีคุณภาพตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและเพื่อให้หลักสูตรได้ผลตามความคาดหวัง ครูจะต้องคำนึงถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรเป็นประการสำคัญด้วย ดังนี้คือ

การใช้หลักสูตร

หลักสูตรเป็นแกนนำในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดังที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรช่วยให้มองเห็นภาพของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นแม่บทที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตามเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามที่ต้องการ

1. คำจำกัดความของหลักสูตร

หนังสือ หันนาคินทร์ (2528, หน้า 122) "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนพึงจะได้รับภายใต้การนำของครูหรือโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เกิดความจริงงอกงามในด้านต่าง ๆ แก่ นักเรียน กล่าวคือทั้งทางกาย ทางอารมณ์ และทางสังคม "

อุทัย ธรรมเตโช (2531, หน้า 103) กล่าวไว้ว่า "หลักสูตรคือโครงการประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เจริญงอกงามตามความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ "

กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า 11) ให้ความหมายว่า "หลักสูตร คือข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ "

กูด (Carter V. Good, 1973, p. 57) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการด้วยกันคือ

1. หลักสูตร คือเนื้อหาที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาที่สำคัญเช่น หลักสูตรพลศึกษา หลักสูตรสังคมศึกษา
2. หลักสูตร คือ คำโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอน ซึ่งโรงเรียนได้จัดให้เด็กเพื่อให้เด็กมีความรู้ขั้นประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป
3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดให้ผู้เรียนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน หลังจากนั้นก็ได้กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป

จากการให้คำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่กำหนดให้จัดขึ้นในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ และทักษะตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มองเห็นภาพโครงสร้างของหลักสูตรได้ทั้งระบบและในแต่ละส่วนของหลักสูตรมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ผู้ใช้หลักสูตรควรจะทำความเข้าใจองค์ประกอบในด้านต่างๆของหลักสูตรให้ถ่องแท้ เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้หรือแปลงสู่การเรียนการสอน ได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังที่รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

สมิทร คุณานุการ (2523, หน้า 9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่ามี 4 ประการ ดังสรุปได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย คือ ส่วนที่ชี้ให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นอย่างไร ต้องการให้นักเรียนมีความสามารถในเรื่องใด และต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไรเป็นต้น
2. เนื้อหาและเวลาเรียน คือวิชาหรือกลุ่มวิชาที่จัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงตามหลักสูตร

3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำไปใช้ หมายถึงการนำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดผลดีแก่ผู้เรียน

4. การประเมินผลการสอนตามหลักสูตร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ การประเมินผลการเรียนการสอนและการประเมินผลหลักสูตร

กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า 11-12) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้

1. จุดมุ่งหมายคือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม
2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
3. โครงสร้างคือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร
4. จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละรายวิชาคือความรู้ ทักษะหรือทัศนคติบางประการ โดยเฉพาะรายวิชานั้น ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้ ต้องมีหรือปฏิบัติให้ได้
5. เนื้อหาของรายวิชาคือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งกำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น ๆ อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้

6. สื่อการเรียนการสอน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจทักษะ และทัศนคติตามต้องการ

7. วิธีสอนการสอนย่อมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

8. การประเมินผลคือ การวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะตามนัยของจุดประสงค์ การเรียนรู้และการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของหลักสูตรจะประกอบไปด้วย ความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ เนื้อหา สื่อและกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล

3. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนนับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จนสามารถกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือความล้มเหลว ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้เป็นประการสำคัญ

สมพร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 18) ให้ความหมายว่า " การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหาร โรงเรียน หรือผู้สอนนำเอาโครงการในหลักสูตร ไปใช้ให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย โดยเลือกสรรเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็น ไปของชีวิตและสังคมของท้องถิ่นที่นักเรียนอยู่ "

รุ่งทิศา จักรกร (2526, หน้า 87) กล่าวว่า " การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการปฏิบัติซึ่ง ต้องอาศัยการบริหารงานด้านวิชาการของ โรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด "

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 149) มีความเห็นว่า " หมายถึงการที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มเหล่านั้น ไปปฏิบัติให้เกิดผลรวมถึง การบริหารงานทางด้านวิชาการของ โรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสามารถสอน และเรียนได้ "

กล่าวโดยสรุป การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึงการดำเนินการเพื่อนำเอาหลักการ ความมุ่งหมาย โครงสร้าง ตลอดจนเนื้อหาสาระทั้งหมดในหลักสูตร ไปปฏิบัติสู่การเรียนการสอน ในชั้นเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสูงสุดตามความมุ่งหมาย

4. บทบาทของผู้บริหารและครูในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน

ในการจัดการเรียนการสอน บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตร ไปใช้มีอยู่หลายฝ่าย แต่ผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ผู้บริหารมีบทบาทในฐานะที่เป็น ผู้รับผิดชอบต่อการจัดการสอน ในขณะที่ครูผู้สอนมีบทบาทในการที่จะแปลงหลักสูตร ไปสู่การเรียน

การสอนในชั้นเรียนโดยตรง ดังที่สุจริต เพียรชอบ (2531, หน้า 17) กล่าวไว้ว่า " ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้น ผู้ที่มีบทบาทในนำหลักสูตร ไปใช้อย่างแท้จริง ได้แก่ ผู้บริหารและครู " มีผู้กำหนดบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอน ในการนำหลักสูตร ไปใช้ ดังต่อไปนี้

ก. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า 140-141) ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน ในการนำหลักสูตร ไปใช้ดังนี้

1. ต้องทำความเข้าใจกับจุดหมายหลักการและ โครงสร้างของหลักสูตรอย่างถ่องแท้
2. ต้องกระตุ้นนำครูผู้ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร ไปใช้
3. ต้องส่งเสริมและให้กำลังใจครูด้วยวิธีการต่างๆ
4. ควรคำนึงอยู่เสมอว่า การบริหารที่ตื้นเขินคือการบริการที่ดีให้แก่ครูซึ่งจะช่วย ให้ครูทุ่มเทความคิดและพลังงานเพื่อการสอน ได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดหาหนังสือคู่มือครู หนังสือสำหรับการค้นคว้า และจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
5. ควรใช้วิธีการประชุมครูให้เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการให้มาก
6. ควรปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและมีแผนงานที่แน่นอน
7. ควรหาวิธีส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ไปสังเกตการสอน การส่งครูเข้าอบรมติดตามผลและจัดให้มีการประชุมกลุ่มวิชา เป็นการภายใน
8. ครูใหญ่ควรจะไปเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว
9. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ และผลงานในโรงเรียน
10. ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสม

ข. บทบาทของครูผู้สอนต่อการนำหลักสูตร ไปใช้

ครูผู้สอนมีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้แปลงหลักสูตร ไปสู่การเรียน ในชั้นเรียน โดยตรง กล่าวคือ เป็นผู้ที่ต้องกำหนดเนื้อหาสาระ วิธีการสอนที่เหมาะสมและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนด เพราะครู เป็นผู้นำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติ หลักสูตรที่เขียนขึ้นแม้จะหรูหราเพียงใดก็ตาม หากครูไม่นำไปปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง หลักสูตรนั้นๆ ก็ไม่มีทางสัมฤทธิ์ผลได้

เดโช บุญภักดี (2519, หน้า 42) กล่าวว่า สิ่งที่ครูควรทำความเข้าใจมีดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องรู้จักนักเรียนของตนเป็นอย่างดี พยายามทำความเข้าใจในสภาพแวดล้อม ประสบการณ์เก่าของผู้เรียน ตลอดจนวุฒิภาวะของผู้เรียนก่อนสอน

2. ครูผู้สอนต้องเข้าใจเนื้อหาสาระ ลึกซึ้งถึงความคิดรวบยอด ของเรื่องนั้นๆ อย่างถ่องแท้ ไม่หวังพึ่งเพียงตำราเรียน

3. มุ่งให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนค้นคว้าหาเหตุผลได้ กล้าที่จะแสดงออก ฝึกให้รู้จักคิดและปฏิบัติมากกว่าการบอกให้ท่องจำ

4. สร้างให้เกิดความต้องการ ความอยากเห็นซึ่งมีอยู่ในตัวเด็ก เพื่อเขาจะได้ มีความมั่นใจ ความศรัทธาที่จะเรียนรู้มากขึ้น

สังต์ อุทรานันท์ (2528, หน้า 275) กล่าวว่า ครูผู้สอนมีบทบาทในการใช้หลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพได้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเอง ใช้้อย่างชัดเจน

2. ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น

3. ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

4. พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

สุจริต เพียรชอบ (2531, หน้า 23-24) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตร วิชาภาษาไทย สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ทำความเข้าใจ ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาภาษาไทยทั้งที่เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก พยายามศึกษาวิธีการสอนต่างๆ และนำวิธีการสอนเหล่านั้นไปใช้ ให้เหมาะสมกับเนื้อวิชาภาษาไทย

2. ใช้บริการ ครูภาษาไทยควรรู้ใช้บริการที่โรงเรียนจัดทำให้ ทั้งบริการด้านห้องสมุด ห้องภาษาไทย และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ

3. ประสานสัมพันธ์ ครูภาษาไทยควรร่วมกันจัดทำคู่มือครู แบบฝึกหัด และข้อทดสอบ ต่างๆ ตลอดจนร่วมมือกับครูภาษาไทยในโรงเรียนอื่นๆ เพื่อประชุมปรึกษาหารือหาวิธีการสอน ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ

4. สร้างสรรค์บุคลากร ครูภาษาไทยจะต้องวางโครงการสอนซึ่งอาจทำเป็น รายบุคคลหรือจะช่วยกันทำเป็นรายกลุ่มก็ได้

5. ขึ้นตอนดำเนินการ ดำเนินการตามโครงการที่ได้วางไว้โดยมุ่งให้นักเรียน ได้รับความรู้ มีความชำนาญในการใช้ภาษาไทย และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย

6. ปรับปรุงงานของตน ครูภาษาไทยควรปรับปรุงงานด้านวิชาการให้ทันสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอ และควรที่จะเพิ่มสมรรถภาพทางการสอนให้ดีขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เข้าร่วมการประชุมหรือสัมมนาทางด้านภาษาไทย

สรุปได้ว่า บุคลากรที่มีความสำคัญต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งบุคคลทั้งสองประเภทนี้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในฐานะของผู้ที่แปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะเป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนบังเกิดความสำเร็จได้ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

หลักการสอนวิชาภาษาไทย

การสอนเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนจัดสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจใหม่ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ การสอนเป็นศิลปะเฉพาะของผู้ปฏิบัติการสอน ครูที่จะประสบผลสำเร็จในด้านการสอนย่อมขึ้นอยู่กับการฝึกตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการสอน และมีคุณสมบัติหลาย ๆ ด้าน เช่น มีความรู้ในด้านวิชาการ มีการถ่ายทอดเป็นอย่างดี มีการตัดสินใจที่ดี มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีการเลือกใช้สื่อที่ถูกต้อง รวมถึงมีการวัดผลประเมินผลผู้เรียนอย่างเหมาะสม

สุจริต เพียรชอบ (2531, หน้า 50-52) ได้เสนอแนะกลวิธีการสอนภาษาไทยที่ทำให้สัมฤทธิ์ผลดังนี้

1. ในการสอนภาษาไทยนั้นควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ จุดมุ่งหมายขององค์ประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการวัดผล

2. ครูควรศึกษาเนื้อหาที่ตนสอนให้เข้าใจ

3. ครูควรทำแผนการสอนให้ชัดเจน

4. ครูควรจะได้ศึกษาพื้นฐานทางภาษาของนักเรียน

สมนร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 13-14) ได้เสนอวิธีสอนโดยการสอนทักษะดังนี้

1. สอนทักษะทีละอย่าง ก่อนจะสอนทักษะสัมพันธ์ ควรให้มีการฝึกทักษะทีละอย่าง

ในเบื้องต้น

2. การฝึกทักษะ ให้ฝึกจากสิ่งที่ย้ายไปสู่ยาก เพื่อจะประสบผลสำเร็จโดยไม่เสียกำลังใจ

3. หากมีข้อบกพร่องในด้านใด ครูต้องเสนอแนะข้อแก้ไขทันที และระวังอย่าให้นักเรียนรู้สึกว่่าสิ่งที่ทำผิดแล้วนั้น ได้รับการตำหนิหรือถูกลงโทษ

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะสม่ำเสมอ โดยการจั้ดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ักเรียน เช่น การแสดงละคร การจั้ดปาฐกถา ได้ว่่าที่ อภิปราย การผลัดใ้ให้นักเรียนทำหน้าที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับการพูดการอ่านและการเขียน การแบ่งหมู่ทำงาน ฝึกการทำงานร่วมกัน และตัดสินใจร่วมกัน และการทำรายงานจากการค้นคว้า เป็นต้น

5. ควรมีการทดสอบผล การฝึกทักษะเสมอ ๆ

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523, หน้า 26-27) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนในหมวดวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

1. เรียนทักษะ การใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่สามารถใช้ภาษาไทยด้วยกัน
2. เรียนใช้ความคิด ชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับข้อคิดง่าย ๆ จนกระทั่งถึงใช้วิจารณ์ญาณ คือวิธีการไตร่ตรองตัดสินใจ อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต
3. เรียนความรู้ว่่าภาษาไทยของเรามีลักษณะอย่างไรบ้าง มีคำรูปร่างเป็นอย่างไร มีวิธีเขียนอย่างไร มีหลักการสะกดตัวอย่างไร การเรียนสิ่งเหล่านี้เรามักเรียกว่าเรียนวิชาหลักภาษาหรือเรียนไวยากรณ์
4. เรียนการอ่านหนังสือ เรียนวิธีการพิจารณาว่าหนังสือที่อ่านมีส่วนดีหรือไม่ ตรงไหนอย่างไร เราไม่มีชื่อการเรียนชนิดนี้ว่่าวิชาอะไร โดยเฉพาะในโรงเรียนเรายังไม่ค่อยได้สอนกันมากนัก วิชาี้ควรเรียกว่่าวิชากรอ่าน
5. เรียนสังเกตุศิลปะของการแต่งหนังสือ หนังสือที่แต่งขึ้นนั้นมีประเภทต่าง ๆ ต้องเรียนทำความรู้จักคุ้นเคยกับวรรณคดี อันเป็นศิลปกรรมของชาติไทย

หลักการสอนวิชาภาษาไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การใช้วิธีสอน

การใช้วิธีสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการเรียนการสอน ที่จะช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ ตลอดจนเจตคติที่ต้องการไปสู่ผู้เรียนได้ถูกต้อง วิธีสอนภาษาไทยมีหลายวิธี ซึ่งครูผู้สอนจะต้องใช้วิจารณ์ญาณในการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียน เนื้อหาสาระ ตลอดจนเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียน

1.1 ความหมายของวิธีการสอน

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524, หน้า 46) กล่าวว่า " การสอน คือกระบวนการต่างๆที่บุคคลได้กระทำเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวาง สังคม อารมณ์ และสติปัญญา สิ่งสำคัญกระบวนการนี้ต้องให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้มีชีวิตที่มีความสงบสุขด้วย "

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531, หน้า 44) กล่าวว่า " วิธีสอน หมายถึงกระบวนการต่างๆที่ครูนำมาใช้สอนนักเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติและด้านทักษะ

นิพนธ์ เตชะคุปต์ (2532, หน้า 61) กล่าวถึงความหมายของวิธีการสอนว่า " วิธีสอน หมายถึง แบบอย่างหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของครู เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ ซาบซึ้งและมีเจตคติถูกต้องตามลำดับขั้นที่ครูสอน "

การสอนเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนจัดสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่เกิดความรู้ความเข้าใจใหม่อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ การสอนเป็นศิลปะเฉพาะของผู้ปฏิบัติการสอน ครูที่จะประสบผลสำเร็จในด้านการสอนย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการสอนและมีคุณสมบัติหลาย ๆ ด้านเช่นมีความรู้ในด้านวิชาการ มีการถ่ายทอดเป็นอย่างดี มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีการเลือกใช้สื่อที่ถูกต้อง รวมถึงการวัดผลประเมินผลผู้เรียนอย่างเหมาะสม

เสริมศรี ไชยศรี (2526, หน้า 3,12) กล่าวถึง ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนเป็นกระบวนการหรือการกระทำซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และประสบการณ์เรียนรู้ นั้นมิได้มาจากการสอนกระบวนการวิชาต่างๆเพียงอย่างเดียว โครงการกิจกรรมต่างๆสำหรับนักเรียน นักศึกษาก็ถือเป็นหลักสูตรด้วยเพราะให้ประสบการณ์เช่นกัน การสอนที่เป็นระบบต้องมีแผนการสอน การสอนที่เป็นกระบวนการหรือการปฏิบัติการสอนเป็นการสร้างสถานการณ์แวดล้อม ใ้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2533, หน้า 18-21) ได้กล่าวว่าการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จมีความราบรื่นน่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนต้องการจะเรียนนั้นขึ้นอยู่กับหลักจิตวิทยาหลักจิตวิทยาที่ควรคำนึงถึงมีดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. จิตวิทยาวัยรุ่น
3. ความต้องการพื้นฐาน
4. ความสนใจ

5. หลักการจูงใจ
6. การตั้งคำถาม
7. กฎแห่งความพร้อม
8. กฎแห่งการฝึกฝน
9. กฎแห่งผล

ดากิ้น (Dakin, Julian, 1969) อ้างใน (ศรีสมร สอนเจริญ, 2525, หน้า 13) กล่าวถึงการเรียนการสอนที่จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ส่วนดังนี้

1. เด็ก
2. ครู
3. วัสดุอุปกรณ์

กล่าวคือ ครู เด็ก วัสดุอุปกรณ์ ทั้ง 3 สิ่งนี้มีความสำคัญต่อกันและเกี่ยวพันกันเป็นประจักษ์ชัด ใช้ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยใช้วัสดุเป็นสื่อกลางไปสู่ตัวเด็ก เด็กจะค่อยๆรับความรู้จากสื่อทั้งสอง คือ ครูและวัสดุ นอกจากนี้งานของครูและวัสดุยังเป็นตัวเสริมให้เด็กประสบผลสำเร็จในการเรียนอีกด้วย

จากหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ทำให้เห็นว่าสิ่งที่จำเป็นในการเรียนการสอนที่จะให้บรรลุเป้าหมายนั้น คือ ตัวครู นักเรียน สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวครูมีบทบาทมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสนใจเรื่อง การสอน ได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับความตั้งใจของตัวครูที่จะแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปด้วยดี สำหรับตัวนักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีนั้นจะต้องมีความพร้อมเสียก่อน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งครูผู้สอนจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สื่อการสอนเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน และยังช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

สรุปความหมายของวิธีสอนได้ว่า หมายถึงรูปแบบหรือวิธีการที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

1.2 การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดกิจกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพเพราะการเตรียมการสอนเป็นการคิดแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะสอนอย่างไร ถ้าหากครูไม่ได้เตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าย่อมทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค หรือดำเนินการสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้เรียนมักจะไม่มีความรู้ ความเข้าใจหรือไม่มีทักษะเท่าที่ควร การเตรียมการสอนจึงเป็นการวางแผนการสอนของครู เป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่กำหนด ครูจะต้องเลือกใช้กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนลักษณะใดจึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 33) สรุปว่าการวางแผนในการทำแผนการสอน ควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ ต่างๆ จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และคำอธิบายกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาสาระตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วิชาที่ครูจะสอนในแต่ละรายวิชา
2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอนเพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ให้นักเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
3. นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชา มากำหนดเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้สัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียนที่กำหนด
4. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในคู่มือครู แล้วจัดทำแผนการสอนกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คำนวณเวลาให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อ ครูจะได้นำไปปรับสอนให้เหมาะสมกับเวลา
5. การทำแผนการสอน เป็นการเตรียมการสอน ครูจะต้องพิจารณาหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มาประกอบ เช่นหนังสือค้นคว้า อ้างอิง สาระสำคัญสำหรับครูและหนังสือเรียน

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 100) กล่าวในเรื่องการเตรียมการสอนว่าไม่ว่าจะเป็นครูมานาน มีประสบการณ์ และความสามารถเพียงใดก็ตาม สิ่งที่เขาไม่ได้ในอาชีพครูก็คือ การเตรียมการสอน ความแตกต่างกันมีเพียงว่าจะเตรียมในลักษณะใดเท่านั้น ครูที่มีประสบการณ์มาก

อาจเตรียมวิธีหนึ่ง ครูที่ไม่คุ้นเคยกับการสอนอาจจะต้องเตรียมอีกวิธีหนึ่ง การเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นหลักประกันที่ดีว่า ครูและนักเรียนจะใช้เวลาในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมาย

" การที่ครูได้เตรียมสอนและบันทึกการสอนไว้อย่างดี ย่อมจะช่วยให้การสอนดำเนินไปโดยสะดวกและได้รับผลดี "

สังัด อุทรานันท์ (2528, หน้า 111) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า การเตรียมการสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูทุกคน และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการคิดล่วงหน้าอย่างรอบคอบว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร เมื่อถึงเวลาจริงๆ ก็ดำเนินไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ได้ ถ้าไม่ได้วางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า มักจะเกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย ผู้เรียนก็มักจะไม่ค่อยได้รับความรู้ความเข้าใจ และไม่เกิดทักษะ เท่าที่ควร

แผนการสอนภาษาไทยระดับบทเรียน เป็นแผนการสอนที่ครูเตรียมการสอนไว้อย่างละเอียด สำหรับการสอนครั้งหนึ่งๆ การทำแผนการสอนระดับบทเรียนมีประโยชน์หลายประการ คือ

1. ช่วยให้การสอนของครูดำเนินไปได้สะดวก และบรรลุผลตามความมุ่งหมาย
2. ช่วยให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ช่วยเป็นแนวทางในการสอนไม่ให้ลืมนิ่ง และฝึกทักษะได้ครบทุกทักษะ
4. ช่วยครูที่สอนแทนได้รู้ว่าเด็กเรียนไปถึงไหน จะสอนอย่างไร อันเป็นการให้ความสะดวกแก่ผู้สอนแทนเป็นอย่างดี
5. หลักสูตรได้เอื้ออำนวยให้ครูผู้สอนสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ได้อีกส่วนหนึ่ง
6. ช่วยให้ครูสามารถเตรียมผลิตสื่อการสอนไว้ล่วงหน้า

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 101) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของบันทึกการสอนและการเตรียมการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยการสอนของครูมุ่งไปสู่การส่งเสริมพัฒนาทุกด้านของเด็ก
2. ช่วยการสอนของครูให้ดำเนินไปโดยสะดวก และบรรลุผลตามความมุ่งหมาย
3. ช่วยนักเรียนให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง แน่นนอน และช่วยจัดการสอนอย่างมีคุณภาพของครูให้หมดสิ้นไป

4. ช่วยครูที่มาสอนแทนได้ทราบว่านักเรียนเรียนไปถึงเรื่องใดแล้วและจะสอนอะไรให้ต่อเนื่องกันต่อไป ถ้าครูผู้สอนประจำรู้ว่าจะติดขัดมาสอนไม่ได้ ได้เตรียมการสอนทำเป็นบันทึกการสอนไว้ให้ จะเป็นการสะดวกแก่ผู้สอนแทนยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพราะทำให้ครูได้เตรียมการสอนในการกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนได้เตรียมเครื่องมือวัดผลประเมินผลได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

1.3 ประเภทวิธีการสอน

วิธีสอนภาษาไทยมีอยู่หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีต่างก็มีลักษณะเฉพาะ และมีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันไป ครูภาษาไทยจึงต้องศึกษาวิธีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วจึงเลือกใช้ได้เหมาะสม โดยในการสอนแต่ละครั้งผู้สอนควรจะใช้วิธีการสอนหลายวิธี เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นดังที่ลิ่วรรณ ศรีพหล (2531, หน้า 160) กล่าวว่า " การสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นครูควรใช้วิธีสอนหลายแบบ เพราะจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีหลายประการ จะบรรลุผลสำเร็จได้ต้องอาศัยวิธีการสอนแต่ละแบบที่เหมาะสม "

สุจวิต เพียรชอบ (2531, หน้า 164-185) ได้กล่าวถึงประเภทของวิธีการสอนภาษาไทยที่น่าสนใจ ดังสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การสอนบรรยาย มีอยู่ 3 รูปแบบคือ การบรรยายอย่างเป็นทางการ การบรรยายโดยใช้สื่อประสม และการบรรยายเชิงอภิปราย
2. การสอนแบบอภิปราย มี 5 รูปแบบคือการอภิปรายกลุ่มย่อย การเปิดอภิปรายทั่วไป การอภิปรายเป็นคณะ การอภิปรายแบบปาฐกถาหมุ่มและการอภิปรายซักถาม
3. การสอนแบบอนุমানวิธี
4. การสอนแบบอุปมานวิธี
5. การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา
6. การสอนโดยวิธีแบ่งกลุ่มระดมความคิด
7. การสอนด้วยการแบ่งกลุ่มศึกษา
8. การสอนโดยวิธีแบ่งหมู่ให้นักเรียนทำงาน
9. การสอนด้วยวิธีการสอนเป็นคณะ
10. การสอนด้วยวิธีการตอบสนอง

11. การสอนภาษาไทยแบบหน่วย

12. การสอนภาษาไทยแบบศูนย์การเรียนรู้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการถ่ายทอดความรู้ของครู โดยใช้กลวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ตลอดจนเกิดทักษะตามที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันถ้าครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือไม่น่าสนใจเพียงพอแล้ว การเรียนการสอนก็จะไม่ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ต้องการ

2.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528, หน้า 35) กล่าวว่า " การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การกระทำใด ๆ ที่จะมีผลให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนนั้น ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง "

สุพิน บุญช่วงศ์ (2531, หน้า 173) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า " กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้เด็กเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ "

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2533, หน้า 118) ได้กล่าวสอดคล้องกับเรื่องนี้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางภาษา และการเรียนการสอนภาษาไทยว่า

เรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษา 2 เรื่อง คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่จัดให้ ในการเรียนรู้ภาษานั้นเราพบว่ามีลักษณะเป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมอย่างมาก บางครั้งก็เป็นความสนใจที่จะเสริมเด็ก เช่น การที่แม่สนทนา หรือแก้ไข หรือสนับสนุนเด็กด้านภาษา สิ่งแวดล้อมนี้เป็นได้ทั้งการให้ข้อมูลทางด้านภาษา หรือเป็นการสนับสนุนระบบเรียนรู้ทางจิตใจ และมันสมองของเด็กก็ได้

2. วิธีการเรียนของผู้เรียน วิธีการเรียนนี้เด็กเป็นผู้ที่ควบคุมได้ แต่อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ต่างจากขบวนการทางสมองซึ่งจะควบคุมได้้น้อยมาก เราศึกษากันว่าผู้เรียนมียุทธวิธีการเรียนแตกต่างกันอย่างไร และมีความยืดหยุ่นกันอย่างไร นักจิตวิทยาพยายามศึกษาบุคลิกภาพกับวิธีการเรียน ตลอดจนความถนัดในการเรียน

ด้วยเหตุนี้จึงมีการผลิตสื่อการเรียน จัดวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความถนัดและยุทธวิธีการเรียนของเด็กแบบต่าง ๆ

สิ่งที่น่าสนใจสรุปได้ ก็คือ ครูควรส่งเสริมให้เด็กเรียนได้หลาย ๆ วิธี ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาวิธีเรียนของตน พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นวิธีเรียนตามลักษณะเนื้อหาวิชา และวิธีสอนด้วย

ครูควรส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้รู้สึกปลอดภัยที่จะเสี่ยงในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าใช้สมองในการเดาอย่างมีหลักการ โดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้อบอุ่นและปลอดภัยที่เด็กกล้าคิด กล้าเดา และแสดงออก

โดยสรุปแล้วการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูและนักเรียนได้ปฏิบัติร่วมกันในการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้หรือได้ประสบการณ์ใหม่ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอนครั้งนั้น ๆ

2.2 ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนมีอยู่หลายประเภท ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2525, หน้า 131-137) ได้แบ่งเป็นรูปแบบต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบที่เน้นข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

1.1 แบบที่เน้นตัวครู ได้แก่ การบอกเล่าหรือบรรยายและการถามตอบ

1.2 แบบที่เน้นเอกสารและอุปกรณ์ ได้แก่ การอ่านตำราและการสอนรายบุคคล

2. รูปแบบที่เน้นปฏิสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 3 แบบคือ

2.1 แบบที่เน้นผู้เรียน ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเองและให้เด็กสร้างวิชาเอง

2.2 แบบที่เน้นสุขภาพจิต ได้แก่ กลุ่มสัมพันธ์ และเกม

2.3 แบบที่เน้นความสัมพันธ์ ได้แก่ การอภิปรายและการใช้กรณีศึกษา

3. รูปแบบที่เน้นประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

3.1 การเน้นประสบการณ์จำลอง ได้แก่ สถานการณ์จำลองและบทบาทสมมติ

3.2 การเน้นประสบการณ์จริง ได้แก่ การดูงาน ทัศนศึกษาและการฝึกปฏิบัติ

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528, หน้า 35) กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจสรุปได้คือ มีการแบ่งกลุ่มทำงาน ฝึกอ่านในใจ ให้อภิปรายปัญหา สนทนาหน้าชั้น สร้างสรรค์งานเขียน เรียนโดยการค้นคว้า ศึกษานอกสถานที่ มอบงานบุคคล และจัดผลงานแสดง

กรมวิชาการ (2535, หน้า 30) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสาธิตการพูดชนิดต่างๆ การจัดนิทรรศการ การเล่นเกม การแข่งขันทักษะทางการพูด การเขียน และการอ่าน การแสดงละครและการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

2.3 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผลดี

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นประการสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยสร้างความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เป็นแรงจูงใจที่สำคัญให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เห็นคุณค่า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531, หน้า 75) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีว่า ควรเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญหลายประการ ดังสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการเรียน มีการจัดลำดับของกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ตลอดจนมีการจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน มีลักษณะท้าทายความสนใจของนักเรียน ช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ส่งเสริมการคิดแบบสืบสวนสอบสวนและการแก้ปัญหาตามแนวทางของตน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ต้องทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และควรเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้หลายๆ ทาง

สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์มรรย (2536, หน้า 292-300) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทยที่สามารถจัดขึ้นในโรงเรียนได้ สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการใช้ภาษา สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้
 - 1.1 กิจกรรมด้านการพูด ได้แก่ การเล่าเรื่อง เล่านิทาน เล่าประสบการณ์ การพูดจูงใจ การโต้วาที การอภิปรายแบบต่างๆ ฝึกเป็นพิธีกรหรือโฆษก เป็นต้น
 - 1.2 กิจกรรมด้านการอ่าน ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ จัดบริการแลกเปลี่ยนหนังสือกันอ่านในหมู่มวลชนสมาชิก การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับหนังสือ การทำบรรณานทัศน์หนังสือใหม่ เป็นต้น

1.3 กิจกรรมด้านการฟัง เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยายความรู้ทางภาษาไทย การตอบปัญหาภาษาไทยที่น่าสนใจ การจัดรายการกระจายเสียงของโรงเรียน การจัดรายการสนทนาหรืออภิปรายทางวิทยุกระจายเสียง

1.4 กิจกรรมด้านการเขียน เช่น การฝึกแต่งละคร การแต่งคำประพันธ์ การเขียนข่าว บทความ หรือเรื่องสั้น จัดประกวดเรียงความ จัดทำหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน รวบรวมคำภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

2. กิจกรรมในด้านหลักภาษา สรุปได้ดังนี้

2.1 การทำสมุดความรู้ต่าง ๆ ทางภาษาและไวยากรณ์ เช่น การรวบรวมคำราชาศัพท์ คำพังเพย คำสุภาษิต และสำนวนไทย คำภาษาต่างประเทศ คำศัพท์หมวด และรวบรวมคำยาก เป็นต้น

2.2 จัดการแสดงที่เกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ภาษาให้ถูกต้อง เช่น การฝึกแสดงละคร การทนายปริศนาจากภาพ การแข่งขันทักษะทางภาษาต่าง ๆ

2.3 การจัดอนุรักษ์ศิลปะการใช้ภาษาพื้นบ้าน ได้แก่ ศึกษารวบรวมภาษาถิ่น นิยาย นิทานประจำถิ่น และเพลงกล่อมเด็กต่าง ๆ

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณคดี อาจสรุปได้ดังนี้

3.1 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูด ได้แก่ การฝึกหัดขับทำนองเสนาะ ฝึกหัดเรื้อขับเสภา พากย์โขน ขับร้องเพลงพื้นเมือง เพลงไทยเดิม และเพลงไทยสากล เล่าเรื่องจากวรรณคดี เป็นต้น

3.2 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการฟัง ได้แก่ การฟังวิทยากรบรรยาย การอภิปรายเกี่ยวกับวรรณคดี และคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ฟังวิทยากรขับเสภาและร้องเพลงไทยเดิม ฟังรายการต่าง ๆ ทางวรรณคดีจากวิทยุ หรือรายการที่โรงเรียนจัดขึ้น

3.3 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการอ่าน ได้แก่ การตั้งกลุ่มผู้สนใจการอ่านบทละคร การฝึกฝนการอ่านบทหรือกรองและบทร้อยแก้ว และการประกวดการอ่านในโอกาสต่าง ๆ

3.4 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเขียน ได้แก่ การจัดนิทรรศการในโอกาสต่าง ๆ หรือจัดป้ายนิเทศทางวรรณคดี

3.5 กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทางวรรณคดีอื่น ๆ เช่น จัดการประกอบอาหาร ขนม และผลไม้ที่ปรากฏในวรรณคดี รวบรวมดอกไม้ที่ปรากฏในวรรณคดี ประดิษฐ์มาลัย อุบะ เกี่ยว หรือบุหงา ประดิษฐ์ม้าทรง ช้างทรง รถทรง ขบวนเรือ เครื่องราง อาวุธ เป็นต้น

นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ (2526, หน้า 153) ได้เสนอกิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยดังนี้

1. การให้เด็กกระทำด้วยตนเอง
 2. การค้นคว้า รวบรวม เช่น รวบรวมคำประสม ประโยค สำนวน ภาษิตที่น่าสนใจ
 3. การเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน เช่น ออกไปศึกษาหรือทำงานนอกห้องเรียน การจัดทัศนศึกษา การนั่งแท็กซี่
 4. การแสดงออกเป็นรายบุคคล เช่น การรายงานหน้าชั้น การร้องเพลง การเล่านิทาน
 5. กิจกรรมบันเทิง เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การเล่นเกม
 6. กิจกรรมฝีมือหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การทำหุ่นจำลองตัวละคร
- การแต่งคำประพันธ์
7. กิจกรรมสาธิต เช่น การแสดงท่าทางละคร การอ่านทำนองเสนาะ
 8. กิจกรรมกลุ่ม เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การค้นคว้าทำงาน
 9. กิจกรรมโสตทัศนศึกษา ได้แก่ การนำอุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่มาประกอบการสอน เพื่อเรียกร้องความสนใจ เช่น การจัดฉายภาพยนตร์ สไลด์
 10. กิจกรรมการวัดและประเมินผล เช่น การทดสอบปากเปล่า การซักถามเป็นรายบุคคล การสอบข้อเขียน

กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย มีหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีผู้สอนได้เลือกสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ดังที่ สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์มพรรย์ (2536:141-185) ได้เสนอแนะวิธีการที่ควรนำมาใช้สอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การบรรยาย
2. การอภิปราย
3. การสาธิต
4. การแบ่งกลุ่มค้นคว้า
5. การแบ่งกลุ่มระดมความคิด
6. การแบ่งกลุ่มทำงาน
7. การค้นคว้าเป็นรายบุคคล
8. การสอนเป็นรายบุคคล

9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การใช้เพลงและเกมประกอบการสอน
11. การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือศูนย์การเรียนรู้
12. การใช้สถานการณ์จำลอง
13. การสอนเป็นคณะ

จากแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สรุปได้ว่า ในการสอนภาษาไทยให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนนั้น ครูจะต้องดำเนินการสอนทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ให้สัมพันธ์กัน โดยอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียน ได้ลงมือในการปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะ และมีการตรวจสอบวัดผลอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิธีการจะสอนภาษาไทยให้บรรลุผลตามจุดประสงค์นั้น ดันย โสยโยธา (2534, หน้า 52) เสนอไว้ดังนี้

1. การอภิปราย ทำให้นักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นเป็นการฝึกทักษะทางภาษา ด้านต่างๆ
2. การแก้ปัญหา ทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้และค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหา เช่น การอ่าน เขียนคำใหม่จากพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน
3. การเรียนปนเล่น จัดกิจกรรมการเรียน ให้สนุกสนานทำให้นักเรียน ได้เรียน ภาษาไทย โดยไม่รู้ตัวจากการเล่นนั้น
4. การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้วิธีทำงานร่วมกัน เรียนรู้การใช้ ภาษาสัมพันธ์กับความคิดและพัฒนาทักษะทางภาษาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน
5. ศูนย์การเรียนรู้ เป็นการจัดเนื้อหาแต่ละเรื่องและกิจกรรมให้นักเรียน ได้ศึกษา และเรียนรู้
6. การศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาได้กว้างขวาง หากได้วางแผนและเตรียมงานให้ดี
7. การถาม-ตอบ เป็นการฝึกฝนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน
8. บทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมฝึกให้นักเรียน ได้แสดงออกทางสีหน้าท่าทางเลียนแบบ ของจริงตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น โดยให้นักเรียนคิดทำทางเอง ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ได้ใช้ ความคิด ได้แสดงท่าทาง เป็นการฝึกทักษะในการเรียนภาษาได้อย่างดี

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยให้ประสบผลดีนั้น ครูภาษาไทย ควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมหรือได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง และในฐานะที่ผู้เรียนเป็นเด็กวัยรุ่น ครูผู้สอนควรได้จัดกิจกรรม การเรียนการสอน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านต่างๆ คือ พัฒนาการทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคมไปพร้อมๆกันด้วย

3. การใช้สื่อการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้ั้น ครูผู้สอนจะต้องมีกลวิธีหรือเทคนิคต่างๆที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ สามารถถ่ายทอด ความรู้ทั้งหมดไปสู่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดีและในเวลาอันรวดเร็ว สิ่งที่จะช่วยครูผู้สอนให้ประสบกับ ความสำเร็จในการสอน นอกเหนือจากการเลือกใช้วิธีการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เหมาะสมดังกล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการใช้สื่อการเรียนการสอนนั่นเอง

3.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534, หน้า 43) ให้ความหมายว่า " สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้งวิธีการและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ "

เชียรศรี วิจิตสิริ (2535, หน้า 60) ให้ความหมายว่า " หมายถึงตัวกลางหรือสิ่ง ต่างๆที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอด ความรู้ของครูถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดี "

สุภาพรณ พวงจันเพชร (2536, หน้า 61) ให้ความหมายว่า " คือเครื่องมือที่ใช้ ประกอบการสอนเป็นตัวกลางที่เชื่อมระหว่างผู้สอนกับนักเรียนให้เข้าใจตรงกัน ทำให้การเรียน ไม่น่าเบื่อ เด็กเห็นภาพพจน์ที่ถูกต้องทำให้เกิดแนวคิดที่สำคัญ ครูไม่ต้องเสียเวลาอธิบายนาน และทำให้เด็กได้เรียนเนื้อหาเพิ่มขึ้น "

จากการให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสื่อการเรียน การสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคหรือวิธีการต่าง ที่ครูผู้สอนใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอด ความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

3.2 ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจและ

นอกจากจะช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดีมากขั้นแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในห้องเรียนได้อีกด้วย ดังที่สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์ (2536, หน้า 317) กล่าวว่า

การเรียนการสอนแบบเดิมนั้น ครูจะเป็นผู้ตอบคำถามเป็นผู้ทำกิจกรรมต่างๆในห้องเรียน แต่เพียงผู้เดียว นักเรียนทำหน้าที่รับฟัง การนั่งก็ต้องนั่งนิ่งพยายามตั้งใจฟังทุกอย่างที่ครูพูด นักเรียนต้องใช้ความอดทนสูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก มักทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ การใช้สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนานมีชีวิตชีวา ไม่น่าเบื่อหน่าย และช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชานั้น

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก เพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนให้เข้าใจตรงกัน และนักเรียนก็สามารถทำความเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น นักเรียนมีความสนใจบทเรียนมากกว่าการสอนที่มีแต่ครูอธิบายอย่างเดียว สื่อการเรียนการสอนคือสิ่งที่จะนำความมีประสิทธิภาพมาสู่การเรียนการสอน และนำความสำเร็จมาสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังที่ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 81) กล่าวว่า การที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ความรู้ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ในรูปของสิ่งที่เป็นรูปธรรมนั้น สื่อการเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีย่างเพียงพอที่จะใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของหลักสูตร

ดังได้กล่าวมาแล้วว่ากระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย ผู้สอน เนื้อหาวิชา สื่อการเรียนการสอน และผู้เรียน ในการติดต่อสื่อสารกันหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องบรรยายความต้องการของตนเองไปยังผู้รับ คือ นักเรียน โดยส่งสารหรือเรื่องได้หลายวิธี เช่น พูดบรรยาย เขียนหรือการใช้สื่อเป็นเครื่องช่วย ดังนั้นสื่อจึงมีความสำคัญมากซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 36) ที่กล่าวว่า สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารภาษา ส่วนภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆซึ่งประกอบด้วยภาษาพูด กับภาษาเขียน สื่อสำหรับภาษาพูด คือ ฟังกับพูด สื่อ สำหรับภาษาเขียน คือ อ่านกับเขียน ส่วน จันทรฉาย เติมยาการ (2525, หน้า 35) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อที่ดีว่า สื่อที่ดีนั้นก็คือ สื่อที่จะช่วยในการเรียนรู้ได้ง่ายและเร็ว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สื่อนั้นจะต้องช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปได้อย่างตรงตามวัตถุประสงค์ได้ง่ายและเร็วที่สุดนั่นเอง จากความสำคัญของสื่อการสอนที่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่จะนำความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน สื่อจึงสามารถนำมาประกอบการสอนตลอดกิจกรรมที่จัดขึ้น ดังที่

นราวัลย์ นูลพิพัฒน์ (2526, หน้า 148-149) กล่าวว่าการใช้สื่อการสอนสามารถนำมาใช้ประกอบการสอนได้ทุกขั้นตอน โดยสรุปขั้นตอนไว้ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
2. ชี้นำสอน
3. ชี้นำสรุป
4. ชี้นำประเมิน

นักวิชาการหลาย ๆ ท่านต่างก็ยอมรับในความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ดังที่เป็รื่อง กุมุท (2519, หน้า 4) ศรีสุดา จริยากุล (2526, หน้า 11) กิดานันท์ มลิทอง (2535, หน้า 83) เขียรศรี วิวิธสิริ (2535, หน้า 64) และเดล (Edgar Dale, 1969, p. 189) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยากซับซ้อน ได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้สนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

3. ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตรงกันและ เกิดประสบการณ์ร่วมกัน

4. ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน

5. ช่วยส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในขบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6. ช่วยให้นักเรียนจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้นและนานกว่า

7. ช่วยพัฒนาความคิด และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

8. ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนง่ายขึ้นและสอบได้มากขึ้น

3.3 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 42) ได้แยกประเภทของสื่อการเรียนการสอนตามลักษณะของการใช้ ดังนี้

1. ประเภทสิ่งพิมพ์
2. ประเภทวัสดุกราฟิก
3. ประเภทของจริง
4. ประเภทของจำลอง

5. ประเภทเครื่องเสียง วิทยุ เทป แผ่นเสียง

6. ประเภทที่นักเรียนช่วยกันสร้างหรือรวบรวมขึ้นภายใต้การแนะนำของครู

นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนในลักษณะที่ใกล้เคียงกันได้แก่ วาสนา ชาวทา (2525, หน้า 62) มานตรี แยมกลีกร (2526, หน้า 62) กิดานันท์ มลิทอง (2535, หน้า 79) เขียรศรี วิวิธสิริ (2535, หน้า 60) ดันย ไชยโยธา (2534, หน้า 8) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังสรุปต่อไปนี้

1. สื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุ มีลักษณะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียง และอักษรเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย ได้แก่ บัตรคำ แผนที่ แผนที่ ภาพ แผนภูมิ ลูกโลก หุ่นจำลอง เป็นต้น

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วยเป็นตัวนำเสนอเรื่องราวหรือความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ แผ่นเสียง นิล์มสตริป นิล์มภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

2. สื่อการเรียนการสอนประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ คือ สื่อการเรียนการสอนที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่าน ทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นได้โดยมีระบบการทำงานด้วยตัวของมันเอง ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายแผ่นใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องฉายวิดีโอ เป็นต้น

3. สื่อการเรียนการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่มีลักษณะเป็นแนวคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถนำสื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์มาช่วยในการสอนได้ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมุติ เกมและเพลง สถานการณ์จำลอง การสอนแบบจุลภาค การสาธิต การเล่นเกม การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การใช้ศูนย์การเรียน เป็นต้น

3.4 หลักการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 107) ได้เสนอแนะหลักการเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
2. เหมาะสมกับวัยและความต้องการของนักเรียน
3. มีลักษณะเร้าความสนใจ

4. ช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย
5. ช่วยประหยัดเวลาทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
6. ควรเป็นสื่อที่จัดทำ หรือจัดหาได้ง่าย ครูสามารถทำเองได้หรือนักเรียน

ช่วยกันทำ

7. สามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 42) ได้เสนอแนะข้อควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการใช้สื่อไว้ ดังนี้

1. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ต้องคำนึงถึงว่าสิ่งนั้นจะต้องให้ข้อเท็จจริง และสร้างมโนภาพที่ถูกต้องแก่นักเรียน
2. สื่อการเรียนนั้นต้องเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. นักเรียนมีส่วนในการใช้มากกว่าครู
4. เนื้อหาของสื่อการเรียนนั้นต้องคำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้ของนักเรียน

เป็นสิ่งสำคัญ

5. ควรมีการประเมินผลภายหลังการใช้สื่อการเรียนนั้นแล้ว
 6. รู้จักเก็บและรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดี และใช้ได้มากที่สุด
- การเลือกสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนได้นั้น ครูผู้สอนต้องรู้จักพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยมีหลักการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนหลายประการ ดังที่ วาสนา ชาวหา (2525, หน้า 65) ดนัย ไชยโยธา (2534, หน้า 9) และ สัจจวิต เพียรชอบ และสายใจ อิศรัมย์พรหม (2536, หน้า 230) กล่าวไว้ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องที่จะสอน และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาถูกต้อง มีความทันสมัย น่าสนใจและให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
5. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ที่ไม่ยุ่งยากจนเกินไป

6. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชานั้น
7. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยประหยัดเวลา คือช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ในเวลาอันรวดเร็ว
8. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ได้ง่าย ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ซับซ้อน
9. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นหรืออาจผลิตได้ด้วยวัสดุราคาเบา หรือวัสดุเหลือใช้

4. การวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นเครื่องช่วยให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบว่าการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพหรือได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ครูผู้สอนได้ทราบสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนและได้ทราบถึงข้อดีข้อเสียในการสอนของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องหรือสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

4.1 ความหมายของการวัดผล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้อย่างน่าสนใจ ดังที่รวบรวมไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

กานดา พูนลาภทวี (2528, หน้า 2) ให้ความหมายของการวัดผลว่า " หมายถึง การกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้เข้ากับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ โดยเป็นการกำหนดปริมาณของสิ่งของที่ต้องการจะวัด "

พร้อมพรรณ อุคมสิน (2533, หน้า 2) กล่าวถึงความหมายของการวัดผลว่า การวัดผลเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอนข้อมูลนั้นกำหนดเป็นตัวเลข ซึ่งเป็นปริมาณที่มีความหมายแทนคุณภาพ หรือคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด หรือเป็นการแปลงคุณลักษณะหนึ่งจากสิ่งที่วัดนั้น โดยใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพให้เป็นปริมาณมากน้อยของสิ่งที่วัด

สุพิน บุญวงศ์ (2531, หน้า 223) กล่าวว่า " การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การตรวจผลงาน การสังเกต การสอบถามหรือการสัมภาษณ์ และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น "

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวเลข ซึ่งเป็นปริมาณที่มีความหมายเพื่อใช้แทนคุณภาพหรือคุณลักษณะในตัวผู้เรียน โดยต้องอาศัยเครื่องมือวัดหรือวิธีการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม

4.2 ความหมายของการประเมินผล

รุ่งทิภา จักรกร (2526, หน้า 196-197) กล่าวว่า " การประเมินผล หมายถึง การนำผลที่ได้จากการทดสอบหรือการวัดผลมาสรุปตีค่าว่าคุณภาพเป็นอย่างไรอย่างมีหลักเกณฑ์ "

สุทิน บุญช่วงศ์ (2531, หน้า 223) กล่าวว่า " การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่นำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่า สูง-ต่ำกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง-อ่อน-ปานกลาง "

พร้อมพรรณ อุคมสิน (2533, หน้า 5) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า " หมายถึง กระบวนการที่ต่อเนื่องจากการวัดผล โดยมีการตรวจสอบตัดสินคุณค่าที่ได้จากการวัดอย่างมีเหตุผลด้วยกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นตัวกำหนดว่าคุณลักษณะที่วัดนั้นมีคุณค่าอย่างไร "

จากความหมายของการประเมินผลดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กับการวัดผล กล่าวคือเป็นนำค่าตัวเลขหรือข้อมูลที่ได้จากการวัดผลมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วจึงสรุปหรือตัดสินใจได้ว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร

4.3 ประโยชน์การวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนนี้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ดังที่มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ในด้านต่างๆ ของการวัดและประเมินผลไว้ดังต่อไปนี้

กานดา หนูลากทวี (2528, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดและประเมินผลทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์กับตัวผู้สอนและตัวนักเรียนเอง ดังสรุปได้ว่า

1. ประโยชน์สำหรับผู้สอน

1.1 ทราบพฤติกรรมรวมรวมเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 ช่วยให้สามารถกำหนดและปรับปรุงเป้าหมายตามความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละระดับ

1.3 ผู้สอนทราบว่าสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

- 1.4 ช่วยในการประเมินผลและปรับปรุงเทคนิคการสอนแบบต่างๆให้เหมาะสม
- 1.5 ทำให้ทราบระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในระยะต่างๆ ของผู้เรียน
- 1.6- ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบระดับสัมฤทธิ์ผลระหว่างผู้เรียนและเป็นแนวทางในการให้อันดับคะแนนของผู้เรียนด้วย
- 1.7 ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะเลื่อนชั้นสูงไปหรือไม่

2. ประโยชน์ต่อนักเรียน

- 2.1 ช่วยให้การจับจุดประสงค์ของผู้สอน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ตั้งใจเล่าเรียนมากยิ่งขึ้น
- 2.2 ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและเกื้อกูลให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น
- 2.3 ส่งเสริมและปลุกฝังให้เป็นผู้มีนิสัยในการเรียนดีขึ้น
- 2.4 ช่วยให้เห็นว่าเก่งหรืออ่อนในเรื่องวิชาใด

4.4 หลักสำคัญในการวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วัดและประเมินผลอย่างเคร่งครัด ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ครูสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของตนนั้น ได้มีผู้เสนอไว้ อย่างน่าสนใจดังนี้

สุทิน บุญช่วงค์ (2531, หน้า 225)กล่าวถึงหลักการวัดและการประเมินผล สรุปได้ว่า ครูควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนก่อนจะวัดผล เช่น กำหนดว่าจะวัดเพื่ออะไร มีจุดประสงค์อย่างไร และเพื่อให้การวัดเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการและเป็นจริงมากที่สุด ครูควรกำหนดเครื่องมือและกลวิธีต่างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยพิจารณาใช้เครื่องมือและกลวิธีนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยพิจารณาใช้เครื่องมือและกลวิธีหลายๆอย่าง ตามขีดจำกัดของเครื่องมือหรือวิธีการนั้นๆ

กรมวิชาการ (2535, หน้า 94) กล่าวถึงวิธีประเมินผลที่ครูควรปฏิบัติว่ามีดังนี้

1. ประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธินิสัย จิตนิสัย ทักษะนิสัย และเน้นกระบวนการ

2. ประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียน ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 ประเมินก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของนักเรียน

2.2 ประเมินระหว่างเรียน เพื่อศึกษาผลการเรียนเพื่อจัดการสอนช่วยเหลือเสริม เพื่อนำคะแนนไปตัดสินผลการเรียน

2.3 ประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนตลอดภาคเรียน

3. การตัดสินผลการเรียนต้องประกอบด้วยคะแนนระหว่างภาคเรียนร่วมกับคะแนน ปลายภาคเรียนตามอัตราส่วนที่กลุ่มกำหนด

4.5 วิธีวัดผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีหลากหลายวิธี ครูภาษาไทย ควรจะได้ศึกษาวิธีการวัดผลที่มีประสิทธิภาพและพิจารณาเลือกใช้วิธีการวัดผลที่เหมาะสม ซึ่งอาจจะ เป็นการวัดผลโดยวิธีเดียวหรืออาจจะใช้วิธีการวัดผลหลายๆวิธีประกอบกัน ซึ่งนักวิชาการ ได้เสนอแนะวิธีการวัดผลด้วยวิธีการต่างๆ ต่อไปนี้

สุจิต เพียรชอบ (2531, หน้า 280-284) ได้กล่าวถึงวิธีการวัดผลภาษาไทยด้วย วิธีการต่างๆสรุปได้ดังนี้คือ ครูภาษาไทยสามารถวัดผลได้ ด้วยวิธีการถาม-ตอบ การสอบปากเปล่า การสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปราย การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การให้นักเรียนทำรายงานแล้วเสนอผลการค้นคว้า การใช้มาตราส่วนประเมินค่า การบันทึก พฤติกรรมทางภาษาของนักเรียน การวัดผลโดยใช้แผนภูมิแสดงเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งไว้ ตลอดจน การสอบข้อเขียน

การประเมินผลจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรม แต่ละชนิดดังที่ ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 92) ก็ได้กล่าวว่าจะอาจใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการเรียนรู้
2. การซักถามหรือการสังเกต
3. การทดสอบและการตรวจสอบ
4. การประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง

วิธีการประเมินผลการเรียนจากการสรุปที่มีผู้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นแล้วมีดังนี้

1. การสังเกตใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมต่างๆของนักเรียนทั้งในห้องเรียน ขณะสอน หรือนอกห้องเรียน โดยสังเกตหลายๆครั้งแล้วบันทึกไว้เป็นรายบุคคล จะเลือกบันทึกเฉพาะผู้ที่มีปัญหา หรือผู้ที่มีพฤติกรรมที่พอใจ เพื่อไม่ให้เป็นการเพิ่มภาระแก่ครูมากเกินไป อาจให้นักเรียนช่วยก็ได้

2. การสังเกตประเมินผลพฤติกรรมที่เป็นความรู้สึก เช่น สังเกตจากการใช้ภาษาท่าทางในการเล่านิทาน เล่าเรื่อง ตอบคำถาม สนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็น และแสดงบทบาท เข้าใจในเรื่องที่อ่าน ความคิดเห็นความรู้สึก เป็นต้น

3. การให้ปฏิบัติและการตรวจผลงาน อาจใช้ร่วมกับการสังเกตและการซักถาม ติดตามผลอย่างใกล้ชิด และการตรวจผลงานทุกขั้นตอน ช่วยให้รู้จักจุดบกพร่องและช่วยเหลือแนะนำ แก้ไข ได้ทันต่อเหตุการณ์ การสอนไปวัดผลไปเป็นระยะๆตั้งแต่เริ่มปฏิบัติจนเสร็จ การตรวจผลงาน ได้แก่ การเรียงความ เขียนเรื่อง การบันทึกรายงาน การคัดเขียนตามคำบอก การอ่านออกเสียง อ่านทำนองเสนาะ และการทำแบบฝึกหัด เป็นต้น

กรมวิชาการ (2535, หน้า 134) เสนอแนะวิธีการวัดผลการเรียนการสอนที่ครูควรนำไปใช้มี 6 วิธีการด้วยกัน คือ การสังเกต การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การเขียนรายงาน เสนอครู การเข้ากลุ่มเพื่อสรุปการสังเกตและการทดสอบความรู้

เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูควรยึดหลักการใหญ่ ๆ ที่จะวัดผลวิชาภาษาไทย 3 ประการ คือ

1. การวัดความสามารถในการอ่านวรรณคดี มุ่งวัดความสามารถในการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากข้อความที่อ่านจนสามารถแปลความหมาย ตีความและวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของข้อความนั้นๆ อาจจะเป็นแบบร้อยแก้ว ร้อยกรอง บทละคร คำสนทนา หรือแม้แต่วรรณคดีก็ได้
2. ความสามารถด้านศัพท์หรือการสะกดตัว หมายถึง ความเจียมค้มในการเข้าใจความหมายของคำในด้านต่างๆจนอาจเรียกได้ว่าเป็นความรู้ซึ่งในภาษา อันเป็นความสามารถพื้นฐานอย่างหนึ่งของวิชานี้ ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน
3. วัดความสามารถในการเรียนหลักภาษา เป็นขบวนการสังเคราะห์ของสมอง โดยนักเรียนจะต้องนำความรู้ ความสามารถหลายชนิดมาผสมผสานกับความสามารถในการเขียน ซึ่งได้แก่ความสามารถในการจัดลำดับคำ หรือกลุ่มคำในประโยค และการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องกับความหมายที่ต้องการ เป็นต้น

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 105) ได้เสนอแนะวิธีการวัดผลวิชาภาษาไทยดังนี้ หลักภาษา ควรแบ่งไว้ในเรื่องการนำไปใช้หรือทักษะมากกว่าความรู้หรือความจำ เพราะการสอนหลักภาษาก็เหมือนกับการสอนวิชาศีลธรรม การที่นักเรียนรู้ทฤษฎีมากแต่เอาไปใช้ไม่เป็นก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

ดังนั้นการออกข้อสอบไม่ควรถามว่า " หลักการใช้เครื่องหมายวรรคตอนมีอะไรบ้าง? " " หลักการสังเกตคำไทยแท้มีอะไรบ้าง? " แต่ควรจะเป็นการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนนั้น ๆ การให้ตัดสินคำกลุ่มหนึ่งว่า คำใดเป็นคำไทยแท้เพราะอะไร เป็นต้น

ทั้งนี้การวัดผลอาจจะวัดจากการเขียน การพูดของนักเรียน โดยเก็บคะแนนไว้บ้าง เป็นบางส่วน สอบเฉพาะเนื้อหาที่ไม่อาจวัดได้จากผลงานที่แล้ว ๆ มาเท่านั้น

การใช้ภาษา ควรมุ่งเล็งด้านทักษะ ความสามารถในการใช้ภาษา ตลอดจนการสื่อสารให้มากที่สุด คะแนนเก็บควรจะมีมากกว่าคะแนนสอบหลายเท่าตัว เพราะภาษาเป็นศิลปะ จะวัดผลจากข้อสอบในเวลาจำกัดเพียง 1 ชั่วโมง จะไม่ได้ค่าความสามารที่แน่นอนและเป็นจริง

วรรณคดี ควรมุ่งเล็งในเรื่อง ความเข้าใจชีวิต อารมณ์ เหตุผล และการมีทัศนคติที่เหมาะสม ตลอดจนวิจารณ์มากกว่าด้านความจำหรือกฎเกณฑ์ ฉะนั้นข้อสอบวิชาวรรณคดีนี้จะขาดข้อสอบแบบอัตนัยไม่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องสอบอัตนัยกันในห้องสอบตามตารางสอบทุกครั้งไป ครูอาจให้เขียน ให้พูด เชิงอัตนัยในเวลาเรียน และเก็บคะแนนไว้ก่อนการสอบตามหมายกำหนดของโรงเรียน ย่อมจะทำให้ครูเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนอย่าง เป็นลำดับ ได้เห็นพัฒนาการทางอารมณ์และสุนทรียภาพของนักเรียนอย่างที่ครูประสงค์

อย่างไรก็ตาม ครูพึงระลึกเสมอว่าการวัดผลภาษาไทย ต้องอาศัยความฉลาดและวิจารณญาณของครูอย่างมาก เมื่อครูได้ใช้วิจารณญาณในการวางแผนการสอน จัดการสอนและคิดระบบการประเมินผลไว้ดีแล้ว ครูควรแจ้งเกณฑ์ตลอดจนระดับคุณภาพที่ครูจะใช้กับผลงานของนักเรียนแต่ละครั้งให้เข้าใจตรงกันทั้งผู้สอน ผู้เรียนเสมอ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทุกทิศทางที่ครูตั้งเป้าหมายเอาไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่องสภาพและปัญหาการสอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีดังนี้

ปรีชา กัญญา (2537) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและนโยบายของรัฐและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยสรุปว่าในการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐเท่าที่ผ่านมา มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความชำนาญในการสอนระดับมัธยมศึกษา การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง ขาดการประสานงาน

ของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ยากจนและโรงเรียนยังจัดหลักสูตรไม่สนองความต้องการของท้องถิ่น

ฉัตรจิรา อัดปัญญา (2537) ได้ศึกษาสิ่งสกัดกั้นและปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาปรากฏว่าการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดลำปางมีปัจจัยสนับสนุนการบริหารที่มีความพร้อม มีคุณภาพปานกลาง ในด้านนโยบายและหน่วยงาน ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการบริหาร และด้านวัฒนธรรม

สำหรับด้านสิ่งสกัดกั้นการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยอาคาร สถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ พบว่ายังไม่พร้อม ไม่เพียงพอในระดับมาก กล่าวคือ ห้องปฏิบัติการเฉพาะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน อาคารฝึกงาน โรงฝึกงานที่เป็นสัดส่วน อุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับฝึกปฏิบัติวัสดุอุปกรณ์ สื่อทัศนศึกษาตามความจำเป็นที่ตรงกันกับเนื้อหาวิชาครุภัณฑ์ที่ทันสมัย โต๊ะ สื่อการเรียนการสอน และแหล่งค้นคว้าหรือห้องสมุดที่สามารถให้บริการแก่นักเรียน

เกรียงศักดิ์ มาลารัตน์ (2537) ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับหลักสูตรโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 79 (บ้านหนองอานช้าง) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของนักเรียนและชุมชนยังไม่สอดคล้องกับแผนนโยบายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดหลักสูตรเพื่อมุ่งเน้นการประกอบอาชีพ โดยนักเรียนและผู้ปกครองมากกว่าครึ่งหนึ่งต้องการความรู้วิชาสามัญเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อ ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าโรงเรียนจัดทั้งวิชาสามัญ และวิชาอาชีพผสมผสานกันให้ได้เรียนตามความถนัดและความสนใจ

สามารถ สุษะโกทอง (2537) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปว่า การบริหารงานทั้ง 6 งานคือ งานวิชาการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน ธุรการและการเงิน อาคารสถานที่และสัมพันธ์ชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามขอบเขตงานที่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด แต่ก็มีปัญหาอุปสรรค เช่น มีการจัดครูผู้สอนผิดัด เปลี่ยนหมุนเวียนทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จัดครูปกครองรับผิดชอบนักเรียนทั้งสองระดับ จัดบริการแนะแนวแต่ไม่มีห้องแนะแนว การสร้างอาคารเรียนเพื่อการสนับสนุนกิจการมัศึกษามีน้อย และมีการนำวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อใช้กับงานมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาอุปสรรคที่พบ เช่น ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ ขาดอาคารเรียนห้องเรียน ครูที่ได้รับมาช่วยงานมัธยมฯ มีความประพฤติไม่พึงประสงค์

กิตติพงษ์ นิกุลสวัสดิ์ (2537) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่าการดำเนินโครงการฯ ตั้งแต่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2533 นั้นเป็นไปโดยไม่ราบรื่น อันเนื่องมาแต่การขาดแคลนปัจจัยการบริหารทุกด้าน โดยเฉพาะในโรงเรียนในท้องถิ่นห่างไกลความเจริญ กระบวนการบริหารก็ยังไม่เป็นไปตามรูปแบบ และวิธีการภายใต้โครงสร้างเดิมในการบริหารการประถมศึกษาที่สำคัญคือ ยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากระดับผู้ปฏิบัติงาน

สมศรี หมั่นประโคน (2537) ได้ศึกษา การศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าด้านการเตรียมการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดหรือหัวหน้ากลุ่มวิชาภาษาไทย และครูผู้สอนวิชาภาษาไทย มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ได้ดำเนินการหรือปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่าได้ดำเนินการโดยเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนหัวหน้าหมวดหรือหัวหน้ากลุ่มวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ได้ปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ด้านการสอนของครู ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ได้ดำเนินการโดยเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนหัวหน้าหมวดหรือหัวหน้ากลุ่มวิชาภาษาไทย มีความคิดเห็นว่าได้ดำเนินการโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง

สุธาริณี วาคาบยาธิ (2537) ได้ศึกษาการศึกษาความต้องการครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาสรุปว่าความต้องการครูในด้านคุณภาพ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยต้องการครูภาษาไทย ที่มีความสามารถในการนำวิทยาการใหม่ ๆ และนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน และมีความสามารถในการอ่านทำนองเสนาะ ขับร้องเพลงพื้นเมือง แต่งเพลง เขียนบทโทรทัศน์ บทละครวิทยุ รวมทั้งแสดง โขน ละคร ฯลฯ ได้

เอี่ยม มังคลาด (2537) ได้ศึกษา การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ปัญหาด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังนี้คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนและได้รับข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรล่าช้า การจัด

ครูเข้าสอนไม่ตรงตามวุฒิ จำนวนครู และวัสดุสื่อการสอนประกอบหลักสูตร มีไม่เพียงพอ และขาดสถานที่สำหรับจัดบริการแหล่งวิทยาการ

แนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้บริหาร และครูผู้สอนต้องมีการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและทรัพยากรของโรงเรียน การวางแผนกำหนดแนวทางและการจัดทำโครงการ การดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานโครงการ และการประเมินแผนงาน โครงการให้เป็นระบบตลอดปีการศึกษา

ชัยวัฒน์ ตริโรจนานนท์ (2537) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่ออัตราการผ่าน วัตถุประสงค์ทางการเรียนของผู้เรียนชาวเขา ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน มีสหสัมพันธ์เชิงบวก ในขณะที่เดียวกันความเจ็บป่วยของผู้เรียนมีสหสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราการผ่านวัตถุประสงค์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่ออัตราการผ่านวัตถุประสงค์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราการผ่านวัตถุประสงค์การเรียนของผู้เรียน ดูจากค่าน้ำหนักคะแนนมาตรฐาน ที่มีค่าสูงที่สุดเรียงลำดับไปจนถึงค่าน้อยที่สุด ดังนี้

วิชาภาษาไทย 1. การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน 2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู 3. อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู และ 4. ความเจ็บป่วยของผู้เรียน

เมืองอินทร์ ชรสุวรรณ (2537) ได้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครอง กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครองนั้น เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สุภาพ จันตะคาด (2537) ได้ศึกษา การศึกษาความต้องการและปัญหาในการนำนวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 8 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ครูที่ใช้นวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนมีน้อยกว่าที่ไม่ใช้

ปัญหาและอุปสรรคในการนำนวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอน ไปใช้

1. ขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนไปใช้

2. ขาดการส่งเสริมการสนับสนุนการใช้นวัตกรรม

3. งบประมาณไม่เพียงพอ
4. ภาระงานของครูผู้สอน
5. ครูไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนอย่างเพียงพอ

6. ปัญหาด้านลักษณะของนวัตกรรม พบว่าครูจะใช้นวัตกรรมที่เมื่อใช้แล้วเกิดผลดีต่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมนั้นง่ายต่อการใช้

7. การขาดผู้นำการเปลี่ยนแปลง

พิชัย อุ่นแสง (2537) ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ พบว่าบุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีภารกิจมาก มีการวางแผน แต่ไม่ปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการดำเนินการประเมินผล การนิเทศไม่ต่อเนื่อง

สีพรรณ อภิวังค์ษา (2537) ได้ศึกษาปัญหาการสอนและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ครูภาษาไทยทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มีปัญหาทุกรายการ และต้องการรับนิเทศโดยวิธีการอบรมสัมมนา ศึกษาเอกสาร ประชุมเชิงปฏิบัติการ และดูการสาธิตการสอน
2. ด้านการเตรียมการสอน ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ไม่มีปัญหาในรายการความตระหนักในความจำเป็นในการเตรียมการสอน ส่วนรายการอื่นมีปัญหาทุกรายการ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มีปัญหาทุกรายการ ครูทุกระดับชั้นต้องการรับการนิเทศโดยวิธีการอบรมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาเอกสารและศึกษาดูงาน
3. ด้านวิธีสอน ครูภาษาไทยทุกระดับชั้นมีปัญหาทุกรายการ และต้องการรับการนิเทศโดยวิธีการดูสาธิตการสอน ศึกษาเอกสาร อบรมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน
4. ด้านเทคนิคและกระบวนการสอน ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มีปัญหาทุกรายการ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ไม่มีปัญหาในทักษะการใช้กระดานดำ ส่วนรายการที่มีปัญหาครูต้องการรับการนิเทศโดยวิธีการดูสาธิตการสอน อบรมสัมมนา ศึกษาเอกสาร ศึกษาดูงาน และประชุมเชิงปฏิบัติการ

5. ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน ครูภาษาไทยทุกระดับชั้นมีปัญหาทุกรายการและต้องการรับการนิเทศโดยประชุมเชิงปฏิบัติการ คู่มือการสาธิตการสอน อบรมสัมมนา และศึกษาเอกสาร
6. ด้านการวัดผลประเมินผล ครูภาษาไทยทุกระดับชั้นมีปัญหาทุกรายการ และต้องการรับการนิเทศโดยการอบรมสัมมนา ศึกษาเอกสาร และประชุมเชิงปฏิบัติการ
7. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางภาษา ครูภาษาไทยทุกระดับชั้นมีปัญหาทุกรายการ และต้องการรับการนิเทศโดยการอบรมสัมมนา ศึกษาเอกสาร คู่มือการสาธิตการสอน ประชุมเชิงปฏิบัติการ และศึกษาดูงาน
8. ด้านการสอนซ่อมเสริม ครูภาษาไทยทุกระดับชั้นมีปัญหาทุกรายการ และต้องการรับการนิเทศ โดยการศึกษาเอกสาร อบรมสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการ และการคู่มือการสาธิตการสอน

กุลเชษฐ์ แก้ววี (2537) ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาการบริหารงานทั้ง 6 ด้าน

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ สื่อไม่เพียงพอและได้รับซ้ำ และการจัดการเรียนการสอนทำได้ไม่เต็มที่ กับหนังสือเรียนได้รับซ้ำ
2. ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน ได้แก่ นักเรียนออกกลางคัน นักเรียนขาดเรียน และนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม
3. ปัญหาการบริหารงานบุคลากร ได้แก่ ขาดครูในภาพรวม ขาดแคลนครูบางสาขา และครูขาดความมั่นใจในการสอน
4. ปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงิน ได้แก่ ได้รับครุภัณฑ์ล่าช้า ได้รับไม่ครบ ครุภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานและไม่ตรงกับความต้องการ การเบิกจ่ายเงินล่าช้าและงานธุรการมีมากเกินไป
5. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ ได้แก่ จำนวนห้องเรียนและห้องพิเศษไม่เพียงพอ อาคารเรียนและห้องเรียนมีขนาดเล็กไม่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอและไม่มีสนามกีฬา
6. ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียน ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ผู้บริหารไม่มีเวลาอยู่โรงเรียน และการติดต่อสื่อสารลำบากยุ่งยาก

สายนิม โภภาณุรักษธรรม (2538) ได้ศึกษา สภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ริม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการสอนของครู ครูมีการศึกษาหลักสูตร พุทธศักราช 2521 คู่มือครู แผนการสอนก่อนทำการสอน มีการจัดทำบันทึกการสอน จัดทाराายละเอียด เนื้อหาวิชา ที่จะสอนไว้ล่วงหน้า มีการศึกษาหาความรู้ด้านเทคนิคการสอน มีการผลิตและจัดหาสื่อการสอน ล่วงหน้า มีการเตรียมเครื่องมือวัดผล สื่อซ่อมและเสริมความรู้ เอกสารงานประจำชั้น มีการจัด สภาพห้องเรียน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมก่อนการสอน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีการจัดกิจกรรมครบทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ชี้นำสอน ชี้นำสรุป โดยสอนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
3. การผลิตและการใช้สื่อการสอน ครูมีการจัดหาและผลิตสื่อ มีทักษะในการใช้ สื่อการสอน ได้ทุกขั้นตอน
4. การวัดผลและประเมินผลของครู ครูมีการวัดผลและประเมินผลทุกขั้นตอน คือ ก่อนสอน ขณะสอน และหลังจากการสอน วิธีวัดผลและเครื่องมือที่ใช้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ครูนำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินใจผลการเรียน ตามระเบียบการวัดผล

สุพรรณ ชัยอุปคำ (2537) ได้ศึกษา พฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทยดีเด่นใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

- ก. พฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทยดีเด่น มี 5 ด้าน
 1. ด้านการเตรียมแผนการสอน ครูภาษาไทยดีเด่นส่วนมากมีการเตรียม แผนการสอนด้วยการศึกษาหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารประกอบการสอน แล้วทำบันทึกการสอน ได้ครบทุกขั้นตอนมีการเตรียมสื่อการสอน เครื่องวัดผลและประเมินผลก่อนเข้าสอนทุกครั้ง
 2. ด้านการจัดกิจกรรมการสอน กิจกรรมการสอนที่ครูภาษาไทยดีเด่นใช้มากที่สุด คือ การเล่นเกมแข่งขัน การร้องเพลง การแบ่งกลุ่มมอบหมายให้ทำงานพร้อมกัน ส่วนกิจกรรม การสอนที่ใช้มากรองลงมาคือ การอ่านบัตรคำ แถบประโยค ข้อความเป็นรายบุคคลและพร้อมกัน ทั้งชั้นเรียน
 3. ด้านเทคนิคและวิธีสอน วิธีสอนที่ครูภาษาไทยดีเด่นคนที่ 1 คนที่ 2 และคนที่ 3 ใช้สอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 มากที่สุด คือ วิธีสอนและอธิบาย บรรยายวิธีสอนแบบถาม-ตอบ และวิธีสอนโดยใช้การแข่งขันมีครูเป็นผู้กำกับ ดูแล และตรวจสอบ

ส่วนวิธีสอนที่ครูภาษาไทยดีเด่นคนที่ 4 ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาก คือ วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางหลักภาษาและวิธีสอนแบบประสมประสาน สำหรับกรณีครูภาษาไทยดีเด่นคนที่ 5 ใช้วิธีสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตลอดภาคเรียนที่ 1

4. ด้านการใช้สื่อและผลิตสื่อประกอบการสอน สื่อที่ใช้มากที่สุดคือ บัตรคำ แถบประโยค หนังสือเรียนภาษาไทย แบบฝึกหัด แบบทดสอบ กระดานดำ กระเป๋าผนัง ใบบาน แผนภูมิ ประสบการณ์ภาษา ส่วนสื่อที่ใช้รองลงมาคือ วิทยุเทป ดนตรี เพลง

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล วิธีการวัดผลและประเมินผลที่ครูภาษาไทยดีเด่นใช้มากที่สุด คือ การซักถาม การทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียน การทำแบบฝึกหัด การตอบปากเปล่าให้นักเรียนประเมินผลด้วยตนเอง การสังเกต พอถึงปลายภาคเรียนครูภาษาไทยดีเด่นทดสอบนักเรียนแล้วนำคะแนนรวมกับคะแนนเก็บระหว่างภาคเรียน เพื่อใช้ตัดสินระดับผลการเรียน

สำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียน พบว่า ครูมีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางวาจาและท่าทาง ด้วยคำพูดยกย่อง ชมเชย ให้การเสริมแรง และแสดงอาการกิริยาด้วยความพึงพอใจ ยิ้ม พยักหน้า ประทับมือ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ในทางบวก

ข. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันกับการสอน พบว่ามี 7 ปัจจัยได้แก่ ลักษณะของตัวครู ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญแก่งานวิชาการ ให้อำนาจและกำลังใจ ตัวนักเรียนให้ความร่วมมือ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ครอบครัวของครูภาษาไทยดีเด่นส่วนใหญ่มีฐานะเศรษฐกิจดี และสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนการสอนโดยทางอ้อม งบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้เพียงพอแต่มีบางครั้งที่ครูภาษาไทยดีเด่นใช้ทุนทรัพย์ของส่วนตัวจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ตามความต้องการ ส่วนแรงจูงใจพบว่านักเรียนเป็นตัวกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจ พยายามแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยการผลิตสื่อ และวิธีการต่าง ๆ ใช้สอนกับนักเรียน ถึงแม้ว่าปฏิบัติงานสอนด้วยความเห็นดีเห็นงามแต่ผลที่ครูภาษาไทยดีเด่นได้รับคือ ชื่อเสียง ความภาคภูมิใจ การยอมรับจากเพื่อนครูและความก้าวหน้าในวิชาชีพครู นอกจากนี้หน่วยงานการศึกษาให้การสนับสนุนตั้งแต่โรงเรียน อำเภอ จังหวัด กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันอุดมศึกษาให้เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา

จิตตะกานต์ เทนศิริพันธุ์ (2537) ได้ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการเทคโนโลยีทางการสอนของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีทางการสอนนั้น พบว่า วัตถุประสงค์การสอนที่ครูผู้สอนนำไปใช้สูงสุดคือ ตำรา อุปกรณ์การสอนที่นำมาใช้สูงสุดคือ กระดานดำ เทคนิควิธีการสอนที่นำมาใช้สูงสุดคือ การสอนแบบฝึกปฏิบัติ และสื่อสำเร็จรูปที่ใช้วิธีการระบบที่นำมาใช้สูงสุดคือ ชุดการสอน ส่วนผู้บริหารทุกคนเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างมากที่ต้องนำเอาเทคโนโลยีทางการสอนมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และเห็นว่าครูผู้สอนได้มีการนำเทคโนโลยีทางการสอนมาใช้ในระดับน้อย จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีทางการสอนที่ทางโรงเรียนมีอยู่มาใช้ในการเรียนการสอน ส่วน สปจ. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนโดยการจัดอบรมเทคนิควิธีการสอนในวิชาต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษา และส่งวารสารนิเทศทางไกลไปให้ครูผู้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ

2. อุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีทางการสอน พบว่า โดยส่วนใหญ่ในการใช้วัตถุประสงค์การสอนและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนมีปัญหาด้านจำนวนวัสดุไม่มีหรือไม่มีเพียงพอมากที่สุด ในการใช้เทคนิควิธีการสอนมีปัญหาด้านขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้มากที่สุดและการใช้สื่อสำเร็จรูปที่ใช้วิธีการอย่างเป็นระบบ มีปัญหาด้านการไม่มีความรู้และขาดผู้ให้คำปรึกษาแนะนำมากที่สุด ส่วนผู้บริหารเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีทางการสอน มีปัญหาเนื่องมาจากปัญหาทางด้านการงบประมาณไม่เพียงพอและมีความล่าช้า ปัญหาที่ครูผู้สอนบางคนยังคิดว่าการนำเทคโนโลยีทางการสอนมาใช้ยังเป็นสิ่งที่ยุ่งยากและยังยึดติดกับวิธีการสอนแบบเก่าอยู่ ปัญหาด้านการขาดบุคลากรที่มีความรู้และคำแนะนำในด้านการใช้เทคโนโลยีทางการสอนโดยตรง ปัญหาด้านการอยู่ไกลจากแหล่งบริการและปัญหาด้านการขาดการประสานงานกันในหน่วยงาน

3. ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีทางการสอน พบว่า โดยส่วนใหญ่ในการใช้วัตถุประสงค์การสอนและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนมีความต้องการด้านการจัดสรรงบประมาณในการผลิตการจัดหาและค่าซ่อมแซมให้เพียงพอมากที่สุด ในการใช้เทคนิควิธีการสอนมีความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้มากที่สุด และการใช้สื่อสำเร็จรูปที่ใช้วิธีการอย่างเป็นระบบมีความต้องการด้านการอบรมความรู้และมีผู้ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุด ส่วนผู้บริหารเห็นว่าเทคโนโลยีทางการสอนที่จำเป็น และมีความต้องการอย่างเร่งด่วนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขณะนี้คือเทคโนโลยีประเภทอุปกรณ์การสอน ซึ่งเป็นอุปกรณ์เฉพาะสาขา และต้องการวัตถุประสงค์การสอน เช่น ม้วนเทปโทรทัศน์ ฟิล์มสไลด์ และม้วนเทปบันทึกเสียงในวิชาต่าง ๆ

4. ครูผู้สอน ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีทางการสอนไว้ดังนี้ ในการใช้วัสดุการสอนและการใช้สื่อที่ใช้วิธีการระบบ ควรแก้ปัญหาโดยการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ในการใช้อุปกรณ์การสอนและการใช้เทคนิควิธีการสอน ควรแก้ปัญหาโดยการจัดอบรมความรู้ในการใช้และมีผู้ให้คำแนะนำปรึกษา และผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีทางการสอน ไว้คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเทคโนโลยีทางการสอน โดยเฉพาะวัสดุการสอนอุปกรณ์การสอน และสื่อสำเร็จรูปต่าง ๆ ให้มากขึ้น และต้องการให้มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการสอน โดยตรงมาให้ความรู้และให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูผู้สอนต้องการด้านการอบรมความรู้และมีผู้ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุด ส่วนผู้บริหารเห็นว่าเทคโนโลยีทางการสอนที่จำเป็นและมีความต้องการอย่างเร่งด่วนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขณะนี้คือเทคโนโลยีประเภทอุปกรณ์การสอนซึ่งเป็นอุปกรณ์เฉพาะสาขา และต้องการวัสดุการสอน เช่น ม้วนเทปโทรทัศน์ฟิล์มสไลด์ และม้วนเทปบันทึกเสียงในวิชาต่าง ๆ

แบครี (Talas Hassan Bakri, 1983, P. 361A-362A) ได้วิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2 เมืองในซาอุดีอาระเบีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อการสอน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองริยาด์ และเมืองจิซาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูในริยาด์ร้อยละ 71 และครูในจิซานร้อยละ 67 เห็นว่าการมีผู้เชี่ยวชาญทางสื่อการสอนในโรงเรียนมีความสำคัญ ครูในริยาด์ร้อยละ 72 ในจิซานร้อยละ 55 เห็นว่าระบบการบริหารงานในโรงเรียนมีส่วนทำให้ครูเกิดความเบื่อหน่ายที่จะใช้สื่อการสอน ครูในริยาด์ร้อยละ 56 และในจิซานร้อยละ 63 ได้มีการประเมินสื่อการสอนในโรงเรียนที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ครูในริยาด์ร้อยละ 53 และจิซานร้อยละ 70 เห็นว่าโรงเรียนขาดความสะดวกในการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์วิชาที่สอนและการใช้สื่อการสอนของครูมีความสัมพันธ์กัน จำนวนปีที่สอนและการใช้สื่อการสอนของครูไม่มีความสัมพันธ์กัน ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลในการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นคือ ความสะดวกในการจัดหาสื่อการสอน ประสบการณ์เดิมในการใช้สื่อการสอน โครงการอบรมครูประจำการและการจัดการหมวดหมู่ของสื่อการสอนในโรงเรียน

ฮักเกอร์ที (Robert Edward Hagertie, 1971, P. 20-41) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา โดยสำรวจความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมเสริม

หลักสูตรมีการดำเนินการในโรงเรียนมากและมีผลในการเสริมความรู้ทางภาษากันักเรียนเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ครูและนักเรียนจะร่วมกันดำเนินงาน ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ครูมีความต้องการคือผู้ปกครองและผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ตัดสินใจ รวมทั้งวางนโยบายฝ่ายเดียวเป็นส่วนใหญ่อ่างไรก็ตาม แนวโน้มในการจัดกิจกรรมจะมีความสำเร็จถึงขั้นที่จะรวมวิชาการจัดกิจกรรมเข้าไว้ในหลักสูตรและเปิดเป็นชั้นเรียนพิเศษ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University